

سادات سجادی تفرش

از ویکی‌پدیا، دانشنامهٔ آزاد

سلسله سادات سجادی تفرش خاندانی ایرانی است با اصالت سید که نسب خود را به سلطان العلما سید احمد می‌رسانند که با پنج واسطه به علی بن حسین فرزند امام حسین بن علی متصل می‌شود. سلطان سید احمد در نیمهٔ اول قرن چهارم در فرار از حکومت عباسیان به تفرش از توابع عراق عجم هجرت کرد چون تحت تعقیب ماموران بنی عباس بود، به هزاوه پناه برد و در ۳۶۰ هجری در حال اقامه نماز شب کشته شد. در زمان شاه عباس کبیر بارگهی بر قبر او بنا گردید که از دیرباز تا کنون مورد توجه مردم بوده است. مزار او در روستای ساروق زیارتگاه مردم منطقه فراهان است.^[۱] این سادات در گذر زمان، مهاجرت و منشعب به خاندان‌های مستقل شدند و عمده آنها در شهرستان تفرش که در آن زمان شامل منطقه مرکزی تفرش، فراهان و آشتیان می‌شد سکنی گزیدند.

محتویات

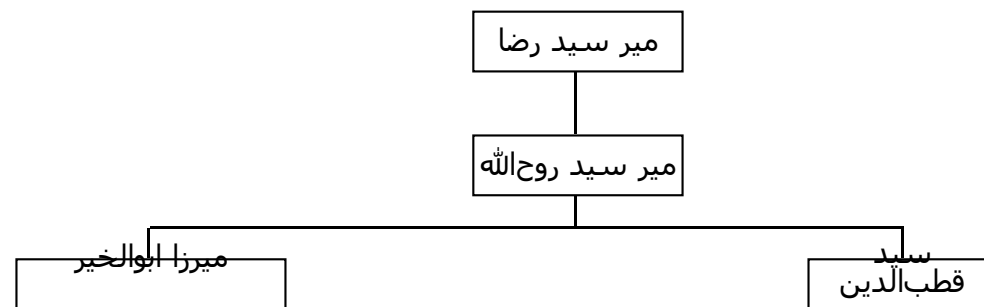
- ۱ تبارنامه
- ۲ خاندان سادات تفرشی
- ۳ خاندان قائم مقامی
  - ۳.۱ در قدرت
  - ۳.۲ سقوط
- ۴ میر مهرداد
  - ۴.۱ مهرداری علی بن حسین
- ۵ خاندان میر فخرایی

۵.۱ سلسله سادات تفرش از زبان سید علی خامنه‌ای

- ۶ خاندان حسابی
- ۷ خاندان میر سپاسی
- ۸ افراد سرشناس
- ۹ تاثیر سادات تفرش بر فرهنگ ایران
- ۱۰ روستای سادات
- ۱۱ پانویس
- ۱۲ منابع

تبارنامه

علی بن حسین <=== علی الاصغر <=== حسن افطس (پنج پسر داشت) <=== حسین مکوف<===حسن <=== میر سید محمد مدائنی <===سلطان العلما سید احمد <=== میر سید علی اول <=== سید علی <=== سید میرعلی <=== میر سید عبدالفتاح <=== میر سید شریف الدین <=== سید عبدالمجید <=== سید صمد <=== میر سید عبدالله <=== سید نیک الدین <=== سید روح‌الله <=== سید فتح الله <=== سید مجدالدین<=== سید نجم الدین <=== سید محمود <=== سید حسین <=== سید حسن <=== میر سید بابا هاشم محمد <=== سید بایزید <=== میر سید جلال <=== میر سید رضا

۱. خاندان قائم مقامی
۲. خاندان میرفخرایی
۳. خاندان حسابی
۴. خاندان میر سپاسی

خاندان قائم مقامی

خاندان قائم مقامی از ذریه میرزا عیسی بوده که به قائم مقام معروف شدند. خاندانی از این سلسله سادات در حکوت قاجار به صدر اعظمی و قائم مقامی رسیدند که به قائم مقامی مشهور شدند که برخی اعضای این خاندان در سده‌های دوازده و سیزده قمری دارای مشاغل دیوانی بودند و دو تن از آنان، میرزا محمدحسین فراهانی و قائم‌مقام فراهانی به صدراعظمی منصوب شدند. شعرا، خطاطان و نویسندگان برجسته و صاحب نامی نیز در سده‌های اخیر از این خانواده برخاسته‌اند.

در قدرت

در زمان حکومت شاه عباس اول عده‌ای از سادات تفرش به دربار صفوی راه یافتند. این شاخه از سادات که به سبب در دست داشتن مهر حضرت سجاد معروف به **میر مُهردار** بودند، تا اواخر دورهٔ صفوی و تا زمان شاه سلطان حسین منصب مُهرداری شاهان صفوی را حفظ کردند. تفرش در روزگار صفویه بویژه پادشاهی شاه عباس بزرگ رو به آبادانی نهاده‌است و مردم تفرش با انجام خدمات برجسته در دستگاه‌های حکومت صفوی نفوذ نمود تفرش در ایام سلطنت افشاریان تا سال ۱۲۱۸ جزو متصرفات ایشان بوده‌است تختگاه زندیان شیراز و خاک تفرش در آن روزگار جزء متصرفات آنان بوده‌است. و در این زمان مکتب خانه‌های متعددی در تفرش تاسیس شده که نوجوانان در آن ه به فراگرفتن مقدمات فارسی و تعلم قرا، می‌پرداخته‌اند در دوران قاجاریه است که مردانی از تفرش در کار سیاست مملکت وارد می‌شوند و در راه خدمت به ایران حتی از بذل جان خود نیز دریغ نمی‌ورزند باز در همین دوره‌است کهبه سبب توجه پادشاهان قاجار به منطقه روحانیان و علمای مذهب عده‌ای از سادات بنی فاطمه تفرش در دستگاه حکومت رشد کرده تا جایی که به مناصب بزرگ گمارده می‌شوند و یکی از ویژگی‌های دوره قاجاریه گسترش مکتب خانه‌ها و تکثیر و فراوانی میرزاها در تفرش آشتیان و فراهان است ولی روی هم رفته جامعه تفرش در دوره قاجاریه دهقانی ولی غیر متحجر بوده‌است. در دورهٔ قاجاریه تعداد زیادی از اهالی تفرش به سبب سواد و خوش‌خطی به مشاغل دیوانی و منشی‌گری گمارده شدند.^[۲]

در دورهٔ زندیه، میرزا محمدحسین فراهانی (۱۲۱۲ ه‍. ق) از این خاندان به صدراعظمی لطفعلی‌خان زند رسید. پس از سقوط زندیه میرزا محمدحسین وارد دربار آقا محمدخان قاجار شد ولی به واسطه پیری و ضعف از ادامه خدمت عذرخواهی کرد و برادرزاده خود میرزا عیسی فراهانی را به جانشینی خود معرفی کرد. میرزا عیسی در سال ۱۲۱۳ هجری قمری به وزارت عباس میرزا پسر فتحعلی شاه برگزیده شد و قائم‌مقام لقب گرفت. پس از درگذشت او در ۱۲۲۶، پسران او میرزا موسی فراهانی و میرزا ابوالقاسم فراهانی مدعی جانشینی وی بودند. با آنکه حاجی میرزا آقاسی تمایل داشت میرزا موسی جانشین پدر شود، ولی میرزا ابوالقاسم جای میرزا عیسی را گرفت و ملقب به قائم‌مقام شد. میرزا ابوالقاسم آخرین صدراعظم فتحعلی شاه و اولین صدراعظم جانشین و نوه او محمدشاه بود.^[۳]

سقوط

قائم‌مقام در سال دوم سلطنت محمدشاه درحالی که منصب صدارت عظمی داشت به دلیل بدبینی محمدشاه به او، به دستور شاه در باغ نگارستان به قتل رسید. پس از آن اموال خانواده قائم‌مقام در تبریز و تهران ضبط شد و بستگان خانواده برای در امان ماندن از گزند غضب شاه در فراهان ساکن شدند. میرزا تقی خان امیرکبیر بعد از رسیدن به صدارت، به سبب دینی که نسبت به قائم‌مقام احساس می‌کرد، بازماندگان او را از دست دولت برهانید و اموالشان را بازگرداند. ادیب‌الممالک فراهانی، یکی از نوادگان میرزا ابوالقاسم قائم‌مقام، می‌نویسد:

«میرزا تقی خان که خود را از پروردگان الطاف قائم‌مقام می‌دانست، به پاس این سابقه از آن خانواده هرکس را که بعد از چهارده سال رنج و تعب از فرار زندان و بست و گیرودار، جانی به در برده بود اطمینان داد و گرد خود فراهم آورد. املاکشان را که به غصب برده بودند استرداد نموده به تصرف آنان داد و از جمله میرزا مهدی ملک را از قم به تهران خواست و خانه و باغات و املاک شمیران و فراهانش را از تصرف غاصبین درآورد.»^[۴]

امیرکبیر همچنین به برادرش که در آن هنگام حاکم عراق عجم بود دستورهای مؤکدی در رابطه با بازگرداندن دارائی‌های خانواده قائم‌مقام فرستاد و مستمری میرزامهدی ملک‌الکتاب (پسرعمو و داماد قائم‌مقام) را که حال پیر و ناتوان شده بود، از نو برقرار ساخت.^[۵]

همچنین در سال ۱۲۷۵ هجری قمری ناصرالدین شاه قاجار فرزندان قائم‌مقام را به تهران خواند و مورد دلجویی قرار داد. در باقی دوران قاجار نوادگان قائم‌مقام‌ها از صحنه سیاست غایب بودند و مشاغل دولتی مهم نداشتند، اما در طول این زمان نیز چهره‌های شاخصی از میان اعضای خانواده برخاستند. از جمله شاعران برجسته‌ای چون ژاله قائم‌مقامی و ادیب‌الممالک فراهانی.

میر مهرداد

مهرداری علی بن حسین

در نزد سادات تفرش انگشترئی بود از سنگ آهن بر حلقه‌ای از نقره که به خط کوفی بر آن علی بن حسین نقش بوده و به همین سبب این سادات به میر مهرداد معروف شده بودند. مهر در روزگار زندیه نزد میرزا محمدحسین وفا (عموی میرزا عیسی قائم مقام) بود و او پس از تسلط آقا محمد خان از شیراز به قزوین آمد و پیش از وفات انگشتری را به میرزا عیسی که داماد و برادرزاده اش بود سپرد. آقا محمدخان آن را گرفت و به خزانه شاهی داد. در بیماری دختر میرزا ابراهیم خان اعتمادالدوله خاتم را به او امانت دادند تا بلکه به برکت آن دخترش شفا یابد و هرچند طفل نجات یافت ولی اعتمادالدوله انگشتری را باز پس نداد. پس از قتل اعتمادالدوله مهر در حقه‌ای طلایی و مکلل به خزانه شاهی رفت. وقتی فتحعلی شاه دختر چهاردهم خود شمس بانو را به ازدواج میرزا موسی پسر میرزا بزرگ و برادر میرزا ابوالقاسم قائم مقام درآورد، این خاتم را آویزه نیمتاج عروس نمودند. شاهزاده خانم یک جبه ترمه با مروارید غلطان به شاه هدیه داد و شاه در عوض درخواست قائم مقام را که خواهان برگرداندن مهر به او بود «تا کماکان موجب برکت خاندان قائم مقام باشد»، اجابت کرد. پس از آن اغلب شمس بانو مهر را به بازوی خود می‌بست و یک بار در هنگام حج او گم شد ولی زود یافتندش. بعد از مرگ حاجی میرزا موسی، خواهرش گوهرتاج خانم (که همسر ملک قاسم میرزا پسر فتحعلی شاه بود) حفاظت مهر را بر عهده گرفت و پس از او به پسر میرزا ابوالقاسم قائم مقام، میرزا علی و پس از آن به برادرزاده اش میرزا محمود قائم مقام رسید.^[۶]

نام‌چندتن از اعضای این خاندان به عنوان مهرداد شاهان صفوی ذکر شده است، از جمله: می‌رسید رضا به عنوان مهرداد شاه عباس اول، میرزا ابوالخیر به عنوان مهرداد شاه صفی و میرزا ابوالفخر به عنوان مهرداد شاه عباس دوم. به اعتقاد برخی مورخان این ادعا مشکوک و ظن غالب بر آن است که لقب این افراد یعنی «میرمهرداد» باعث پدید آمدن این تصور شده است، در حالی که این لقب تنها ناظر بر نگهداری از مهر حضرت سجاد (ع) بوده است و نه به معنای مهرداری شاهان صفوی.

خاندان میر فخرایی

نصب این خاندان از سید روح‌الله جدا و منشعب می‌شود که هم اکنون بخشی از آنان در تفرش زندگی می‌کنند. سید علی خامنه‌ای از تبار این خاندان می‌باشد. سید رضا---> سید روح‌الله---> سید قطب الدین---> سید ظه‌الدین---> سید فخرالدین (خاندان میر فخرایی)---> سید علی اکبر(یکی از مجتهدین عصر قاجار)---> سید محمد تقی ---> سید محمد ---> سید حسین تبریزی ---> سید جواد خامنه‌ای ---> سید علی خامنه‌ای^[۷]

سلسله سادات تفرش از زبان سید علی خامنه‌ای

در تفرش دو جد از نیاکان رهبر جمهوری اسلامی مدفون هستند. آیت الله سید علی خامنه‌ای در سخنان خود عنوان کردند: "سلسله سادات حسینی تاجناب سید قطب الدین، دو رشته می‌شوند؛ یک رشته، رشته سید ظهیرالدین و سید فخر الدین است، معروف به میر فخر؛ که سلسله ماست. حضرت سید فخرالدین جزو اجداد ماست که از اولاد قطب الدینند. یک سلسله دیگر یک شعبه دیگر از اولاد سید قطب الدین، خانواده قائم مقام فراهانی هستند که آنها هم بزرگانی بودند تا می‌رسند به میرزا عیسی و بعد میرزا ابوالقاسم قائم مقام فراهانی، که آنها هم جزو همین سلسله سادات حسینی هستند. که از قطب الدین سلسله ما سادات تفرشی و منطقه تفرش و آشتیان و اینها از سلسله آنها جدا می‌شوند، اینها بیشتر مرد علم و دیانت بودند، آنها بیشتر مرد سیاست بودند و سید فخرالدین که معروف به میر فخر است نوه سید فخرالدین مرحوم سید محمد تقی است که پسر سید محمد تقی، جوانی است به نام سید محمد، از تفرش بلند می‌شود می‌رود به طرف آذربایجان آنجا این سلسله می‌شوند خامنه‌ای. مرحوم سید محمد که از تفرش به خامنه رفته و در آنجا ساکن شده آن سید تفرشی را در شهر خامنه نگه می‌دارد و پدر من که نوه سید محمد است از تبریز می‌روند مشهد، ما حالا از مشهد برگشتیم تفرش." [۸]

خاندان حسابی

حسن افطس پنج پسر داشته: عبدالله شهید، علی، عمر، حسین و حسین مکفوف. عبدالله شهید به دست هارون الرشید مقتول شده؛ و حسین مکفوف جد سادات هزاره فراهان است که مرحوم میرزا ابوالقاسم قائم مقام از آنهاست؛ و علی الجزری والد امامزاده محمد است که در قم تفرش مدفون گردیده و قبه و صحن مجلل او را خواجه مؤمن (فوت ۱۱۷۰ هجری) برادر امین الدین (امینا) بن محمد حسین الحسینی در زمان شاه عباس دوم بنا نموده؛ و او جدّ خانواده حسابی است. در واقع پرفسور محمود حسابی از احفاد اوست. [۹]

خاندان میر سپاسی

مشهور ترین فرد این خاندان در تفرش آیت الله سید جواد میرسپاسی، عالم ربانی و نماینده سید محمدرضا گلپایگانی و شیخ محمد تقی بهجت فومنی مرجع تقلید بزرگ ایران امام جمعه وقت و بزرگ مردم تفرش می باشد که نسب این خاندان به امام موسی کاظم میرسد.

افراد سرشناس

- میرعلام تفرشی، عالم برجسته قرن یازدهم هجری و اواخر دوران صفویه و از شاگردان مقدس اردبیلی

- میر فیض الله عبدالقاهر حسینی تفرشی، عالم برجسته قرن یازدهم هجری و اواخر دوران صفویه از شاگردان مقدس اردبیلی
- اسماعیل خان لشکر نویس تفرشی معروف به دبیر، استاد تاریخ و صاحب کتاب نُحْبَةُ التواریخ
- میرزا سیدعلیاکبر تفرشی، مجتهد عصر قاجار
- ملامراد تفرشی، شاگرد شیخ بهایی
- ظهیرالدین علی فمی تفرشی صاحب کتاب نصره الحق
- مجدالدین میرفخرایی ملقب به گلچین گیلانی، شاعر و پزشک
- سید علی حسینی ملقب به خامنه ای رهبر جمهوری اسلامی [۱۰]
- گوهرشاد حسابی، نیکوکار ایرانی، مادر پروفیسور سید محمود حسابی
- پروفیسور سید محمود حسابی، فیزیکدان و بنیان‌گذار دانش فیزیک نوین در ایران
- آیت الله سید جواد میرسپاسی، عالم ربانی و نماینده سید محمدرضا گلپایگانی و شیخ محمد تقی بهجت فومنی مرجع تقلید بزرگ ایران
- پروفیسور سید عبدالحسین میر سپاسی از پیشگامان آموزش روانشناسی ایران و موسس بیمارستان میمنت
- احمد خان ملک ساسانی، نویسنده و دیپلمات
- میرزا جعفر مشیرالدوله، سفیر ایران در انگلیس و متولی آستان قدس رضوی
- قادر عبدالله نویسنده ایرانی-هلندی
- رخشنده گوهر مشیری از پیشگامان آموزش دختران در کاشان و مادر احسان نراقی [۱۱]
- میرزا محمدحسین فراهانی، صدراعظم صادق خان زند [۱۲]
- میرزا ابوالقاسم فراهانی، وزیر عباس میرزا
- میرزا عیسی فراهانی، صدراعظم فتحعلی شاه و محمدشاه قاجار
- میرزا موسی فراهانی، متولی آستان قدس رضوی
- ادیب‌الممالک فراهانی، شاعر، ادیب و روزنامه نگار دوره مشروطه [۱۳][۱۴]
- میرزا محمدمهدی ملک‌الکتاب، شاعر و خطاط و از ملتزمین فتحعلی‌شاه قاجار، متخلص به «عشرت» [۱۵]
- میرزا محمدحسین ملک‌الکتاب ثانی، شاعر و نویسنده عصر قاجار، متخلص به «گلبن»
- ژاله قائم‌مقامی، شاعر ایرانی
- جهانگیر قائم‌مقامی، پژوهشگر، متخصص اسناد تاریخی و تاریخ دوره قاجار
- سید عباس حسینی قائم‌مقامی، مدیر مرکز اسلامی هامبورگ
- شاهین قائم‌مقامی، بانوی شاعر، متخلص به شاهین [۱۶]
- استاد علامه سید جلال الدین میری آشتیانی
- سید جلال‌الدین آشتیانی، فیلسوف، عارف و نوازندهٔ صاحب‌سبک دوتار

تاثیر سادات تفرش بر فرهنگ ایران

عباس امانت معتقد است که در دوره قاجاریه خاندان قائم مقام فراهانی برای شعرا، نثرنویسان، نقاشان و معماران نقش پرورنده و ولینعمت داشت. [۱۷] و خاندان میر فخر و بیشتر اهل علم و دیانت بودند. میرزا سیدعلیاکبر تفرشی، مجتهد عصر قاجار از خاندان میر فخر می باشد.

روستای سادات

در تفرش روستایی به نام خرازان وجود دارد که کلیه سکنهٔ آن از سادات می‌باشند.

پانویس

۱. متشرعی، فریناز. «نسب‌نامه قائم‌مقام». پیام بهارستان (تهران) دوم، ش. ۱ و ۲ (پائیز و زمستان ۱۳۸۷): ۳۷۷.
۲. دائرةالمعارف اسلامی. مدخل تفرش
۳. حسن بن محمد قمی در تاریخ قم
۴. آدمیت، فریدون. ۴۴.
۵. آدمیت، فریدون. ۴۵.
۶. باستانی پاریزی، ص ۹۶-۹۸
۷. کتاب زندگینامه رهبر معظم انقلاب از سال ۱۳۱۸ تا ۱۳۵۷ - هدایت الله بهبودی، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی
۸. سخنرانی تاریخ ۲۷ آبان سال ۱۳۷۹ در اجتماع مردم تفرش
۹. کتاب عصر جعفری ص 62
۱۰. مراجعه به ردیف 8و7 پانویس
۱۱. صفاءالدین تبراییان. نوجوانی و زمانه دکتر احسان نراقی. فصلنامه مطالعات تاریخ معاصر، تابستان ۱۳۸۶، شماره ۴۲، ص ۱۴.
۱۲. متشرعی، فری‌ناز. نسب‌نامه قائم‌مقام. پیام بهارستان، شماره یک و دو (۱۳۸۷): صص ۳۷۶-۳۷۸
۱۳. آراین‌پور، یحیی، ص ۱۳۷
۱۴. حسن صدیق. نامداران اراک. محمدرضا محتاط. نشر کارا، ۱۳۷۲. ۱۶.
۱۵. قائم‌مقامی، جهانگیر. رجال دوره قاجاریه: شرح حال ملک‌الکتاب فراهانی. یادگار، شماره هشتم (اردیبهشت ۱۳۲۷): صص ۲۳-۳۶
۱۶. [۱] (<http://bukharamag.com/1387.09.2687.html>)
۱۷. http://www.bbc.co.uk/persian/arts/2013/05/130523_i41_art_amanat_lecture.shtml

منابع

- فمی تفرشی، سیری کوتاه در جغرافیای تاریخی تفرش و آشتیان، ۱۳.
- عبد□ بن فضل □ و صاف الحضرة، تحرير تاريخ و صاف، ۱۰۶.
- دهگان، تاريخ اراک، ۱۴۵.
- حسن بن محمد قمی در تاريخ قم (ص ۹۱)
- بلاذری، ص ۳۰۵-۳۰۶
- جهانگشای خاقان، ص ۴۱۲ در دورة صفوی
- سیفی فمی تفرشی، ص ۱۲۱؛
- اسکندر منشی، ج ۲، ص ۷۵۶
- امین احمد رازی (ج ۲، ص ۴۹۰)

- میرزا یحیی سرخوش (ص ۱۰-۱۱-۱۲)
- اعتمادالسلطنه (ج ۱، ص ۷۵۶)
- خاندان سادات تفرش وبگاه شهر تفرش (<http://www.tafresh.net/sadat.asp>)
- نسب نامه قائم مقام فراهانی (<http://www.ensani.ir/storage/Files/20101204121912-22.pdf>)
- آدمیت، فریدون، امیرکبیر و ایران، تهران: خوارزمی، ۱۳۴۸.
- آرین پور، یحیی. از صبا تا نیما (جلد دوم). تهران: شرکت سهامی کتاب‌های جیبی، ۱۳۵۷.
- عاقلی، باقر. شرح حال رجال سیاسی و نظامی معاصر ایران. تهران: نشر گفتار با همکاری نشر علم، ۱۳۸۳.

برگرفته از «https://fa.wikipedia.org/w/index.php?title=سادات_سجادی_تفرش&oldid=16195130»

- این صفحه آخرین بار در ۱۸ نوامبر ۲۰۱۵ ساعت ۰۸:۲۰ تغییر یافته‌است.
- همهٔ نوشته‌ها تحت مجوز Creative Commons Attribution/Share-Alike در دسترس است؛ برای جزئیات بیشتر شرایط استفاده را بخوانید.
- ویکی‌پدیا® علامتی تجاری متعلق به سازمان غیرانتفاعی بنیاد ویکی‌مدیا است.